

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย*

THE PROMOTION OF MORALITY AND ETHICS ACCORDING TO THE TISIKKHA
DHAMMA OF SECONDARY SCHOOLS, NA HAEU DISTRICT, LOEI PROVINCE

¹พระอธิการธรรมวิโรจน์ สุริโย Phraathikan Thamwirot Suriyo, ²พระครูสุจิตธรรมสุนทร
Phrakhru Suchitthamsunthorn, ³พระครูปริยัติคุณรังษี Phrakhru PariyatKhunarangsri
^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Loei Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand
Corresponding Author E-mail: thamwirot1987@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียน อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและนักเรียน 181 คน และใช้แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความสุภาพ ความสะอาด ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความขยัน และความประหยัด 2) การจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียน โดยการนำหลักไตรสิกขา มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐานแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้ค้นพบตัวเองจากการปฏิบัติหลักธรรม 3) แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ดังนี้ (1) จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (2) ก่อนเรียนหรือเริ่มกิจกรรมให้มีการฝึกสมาธิ เตรียมกายเตรียมใจ เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น (3) กำกับติดตามการเรียน การเอาใจใส่ต่อกิจกรรม ความประพฤติของนักเรียน เพื่อชี้แนะและปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น (4) จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการฝึกสมาธิ การแก้โจทย์ปัญหา การประกวดพูดสุนทรพจน์ การฝึกอ่านจับใจความ เป็นต้น และ (5) ส่งเสริมและขัดเกลาให้นักเรียน เป็นสัมมาทิฐิ มีคุณธรรมประจำใจ หมั่นพัฒนาปัญญาตนเอง และรู้จักมองโลกตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, หลักไตรสิกขา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition for promoting basic morality and ethics among students in Na Haeo Wittaya School, Na Haeo District, Loei Province; 2) to study the promotion of basic morality and ethics according to the Tisikkha Dhamma (Threefold Training) principles of schools in Na Haeo District; 3) to propose guidelines for the promotion of basic morality and ethics according to the Tisikkha Dhamma of students in Na Haeo Wittaya School. This study was carried out by means of mixed-method research, both quantitative and qualitative methodologies. The questionnaire was used to collect the data from 181 samples, including teachers and students. The interview form was used to interview five experts to obtain the qualitative data. The quantitative data were interpreted by the following statistics: Mean and Standard Deviation, while the qualitative data were interpreted by content analysis. The research results were as follows: 1) The overall condition for promoting basic morality and ethics among students in Na Haeo Wittaya School, Na Haeo District, Loei Province, was statistically rated at a high level in all aspects. The highest mean value was seen in the aspect of honesty, followed by that of unity, politeness, cleanliness, kindness, discipline, diligence, and frugality, respectively. 2) The learning management and building habits for students were conducted by adopting the Tisikkha Dhamma integrated to promote eight basic morality and ethics in order to create learning by using Sila, Samadhi, and Pañña as the base of sustainable development. This encouraged students to learn and find themselves through the practice of the Dhamma. 3) The guidelines for the promotion of basic morality and ethics according to the Tisikkha Dhamma of students in Na Haeo Wittaya School were as follows: (1) organize activities or projects that promote morality and ethics; (2) before studying or starting any activity, students should be asked to practice meditation to prepare the body and the mind for increasing learning efficiency; (3) supervise the study, pay attention to activities and student behavior to guide and improve for the betterment; (4) organize activities or projects that promote meditation practice, problem-solving, speech contest or reading comprehension, etc.; (5) encourage students with Sammaditthi (Right View) to good morals, develop one's own intelligence (Pañña) and know how to see the world as it is.

Keywords: Moral and Ethical Promotion, Trisikkha Principles, Secondary Schools

บทนำ

การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันคุณธรรมจริยธรรมในสังคมลดน้อยลงไปมาก คนในสังคมเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น การอบรมสั่งสอนเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครู-อาจารย์ และพ่อ-แม่ ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่ หากเด็กได้รับการเลี้ยงดู หรืออบรมสั่งสอนอย่างใดก็จะเป็นอย่างนั้น ซึ่งครู-อาจารย์ถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นคนดีของสังคม พ่อ-แม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กต้องคอยดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น เมื่อทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ เคารพกฎกติกา ระเบียบต่างๆ ที่วางไว้ เป็นการช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ต่อไป (พระพงษ์ สาย, 2559)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้นมีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรให้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแก่เยาวชนไทยอันได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจโดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องนำเด็กและเยาวชนต่อสู้กับปัญหาต่างๆ เพื่อทำให้นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนั้นสามารถที่จะดำเนินการได้หลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา คือการบริหารโรงเรียนจะไม่มีสูตรสำคัญที่ผู้บริหารคนใดจะนำไปใช้และก่อให้เกิดผลสำเร็จในลักษณะเดียวกันนั้นค่อนข้างจะมีน้อย เพราะการบริหารงานสู่ความสำเร็จจะต้องเป็นไปในลักษณะบูรณาการ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี หลักการบริหาร ประสพการณ์ และคุณลักษณะของผู้บริหาร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำของครูและบุคลากรในโรงเรียน ด้วยคุณลักษณะที่ว่า 1) สำรวจดูคุณลักษณะของตนเอง 2) วิเคราะห์สภาพของโรงเรียน ทั้งสภาพภายในและสภาพแวดล้อม 3) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหาร ตัวแบบผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จและประสพการณ์ของตัวเองที่คิดว่าจะเป็นแนวทางการบริหารให้กับตนเองได้ 4) นำข้อมูลคุณลักษณะของตัวเองบริหาร จำเป็นต้องปรับปรุงคุณลักษณะของตัวเองไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความสามารถในการบริหาร ด้านวิชาการและด้านอื่นๆ เพื่อบูรณาการกับเงื่อนไข

สภาพงานแนวคิดทฤษฎี หลักการบริหารนำสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จได้ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2550)

จากที่กล่าวมานี้ล้วนเน้นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนไปในแนวเดียวกันทั้งสิ้น คือผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรมประพฤติตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างจริงจัง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ก็จะถูกถ่ายทอดไปยังนักเรียนโดยการเลียนแบบอย่างอัตโนมัติซึ่งจะเห็นได้จากทฤษฎีว่าด้วยจริยธรรมของ Freud กล่าวถึงอิทธิพลของครูในการเป็นตัวแบบซึ่งทำให้ครูถูกคาดหวังจากสังคมให้ประพฤติตัวดี โดย فروยด์ เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม ซึ่งได้รับจากพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดด้วยกระบวนการถือนตามอย่างบุคคลที่เขายึดเป็นแบบอย่าง (สำนักพิมพ์หกลี้นม, 2562) จากทฤษฎีดังกล่าวย่อมทำให้ครูถูกคาดหวังให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กเช่นเดียวกับว่า ครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเองในทุกด้าน โดยพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกายอารมณ์และสังคม รวมไปถึงการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมมีวินัยอันดีงาม ครูคือ “พ่อพิมพ์” และ “แม่พิมพ์” ครูมีลักษณะอย่างไรเด็กก็จะมีลักษณะเป็นอย่างนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมสูงจะส่งผลให้ครูและเด็กมีคุณธรรมจริยธรรมสูงด้วย

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไร้พรมแดน ทำให้ได้ตระหนักถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมภายในโรงเรียนนาแห้ววิทยา ซึ่งตั้งอยู่เขตพื้นที่ทุรกันดาร อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย โดยอาศัยหลักไตรสิกขา 3 ประการ อันประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา (อง.ตท. (ไทย) 20/1/320) เข้ามาช่วยในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน 8 ด้าน คือ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับการพัฒนาของโรงเรียนจากบทบาทหน้าที่ความสำคัญของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องบรรลุตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาของชาติ และเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะทางด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่จะศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย จำนวน 313 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนอำเภอนาแห้ว จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 333 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และกำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือเป็นครูผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนอย่างน้อย 3 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ 3) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย 4) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ 5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ IOC 6) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่จะทำการวิจัย จำนวน 6 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ Cronbach (1971) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งฉบับได้ค่าที่ .979 7) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปีที่เรียน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย จำนวน 8 ด้าน เป็นแบบ Rating Scale โดยให้คะแนนเป็น 5 ระดับ และตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล และตอนที่ 2 สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และนำเสนอด้วยการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ทั้ง 8 ด้าน โดยมีภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความสุภาพ ความสะอาด ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความขยัน และความประหยัด ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ในภาพรวม

สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย		n=กลุ่มตัวอย่าง 181 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านความขยัน	3.90	0.67	มาก	7
2.	ด้านความประหยัด	3.77	0.79	มาก	8
3.	ด้านความซื่อสัตย์	4.25	0.71	มาก	1
4.	ด้านความมีวินัย	4.06	0.70	มาก	6
5.	ด้านความสุภาพ	4.18	0.71	มาก	3
6.	ด้านความสะอาด	4.17	0.67	มาก	4
7.	ด้านความสามัคคี	4.19	0.74	มาก	2
8.	ด้านความมีน้ำใจ	4.16	0.76	มาก	5
ภาพรวม		4.08	0.71	มาก	

2. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

2.1 การจัดกิจกรรมหรือโครงการตามหลักไตรสิกขาช่วยสนับสนุนให้นักเรียนแสดงออกด้านพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบทต่างๆ ทางสังคม ตั้งแต่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2.2 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขาให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี สามารถใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการจัดการอบรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสอดแทรกในการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ และการเข้าค่ายพุทธบุตร

2.3 การส่งเสริมให้เด็กมีความรอบรู้เท่าทันโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและรู้จักนำหลักไตรสิกขา มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 การจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียน โดยครูนำหลักไตรสิกขามาเป็นตัวช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ใช้ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นองค์รวม และส่งเสริมด้านคุณธรรมในหลายด้าน ควรให้นักเรียนทำความดี รู้จักละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใส

2.5 การชี้แนะแนวทางให้เด็กได้รู้ถึงประโยชน์ของการมีหลักไตรสิกขาประจำใจซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

2.6 การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนกับนักเรียนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้ค้นพบตัวเองจากการปฏิบัติหลักธรรมจะทำให้ให้นักเรียนมีสติ กินอยู่ดูฟังเป็น

สามารถที่จะควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งกาย วาจา ใจ รวมถึงควบคุมสติให้มีความแน่วแน่ในจุดเดียวกันและจะทำให้เกิดปัญญา เกิดความรู้แจ้งความเข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เกิดการพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

2.7 การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันดังนี้ คือ

2.8 การสอนนักเรียนให้มีความรู้จักถอดถอน และอยู่ในระเบียบวินัย โดยอาศัยการฝึกตามหลักไตรสิกขา มีการรู้จักสำรวมระมัดระวังกาย วาจา ใจ เพื่อไม่ก่อเกิดปัญหาต่างๆ ในโรงเรียนและสังคม สามารถช่วยให้การใช้ชีวิตสงบสุข

3. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ทั้ง 8 ด้าน ดังนี้

3.1 ความขยัน 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความขยัน รวมถึงมีการจัดประกวดโครงงานคุณธรรม 2) กำกับติดตามการทำงานทั้งการเรียน การเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ส่งเสริมนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ยกย่องทุกครั้งที่นักเรียนทำความดีมีความตั้งใจเรียน 3) อบรมให้ความรู้สร้างความตระหนักให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียร ยกตัวอย่างของคนที่มีความขยันจนประสบความสำเร็จได้มากแล้วเพื่อเป็นแรงบันดาลใจ

3.2 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความประหยัด 1) โรงเรียนดำเนินการโครงการออม โดยให้นักเรียนรู้จักประหยัด และนำฝากกับทางโครงการ มีปันผลและสวัสดิการในสิ้นภาคการศึกษา 2) จัดกิจกรรมที่ฝึกฝนด้านความประหยัดโดยการนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในโรงเรียนหรือครัวเรือน 3) อบรมและชี้แนะให้นักเรียนรู้จักแยกแยะระหว่างสิ่งของที่เป็นกับสิ่งของฟุ่มเฟือยว่ามีลักษณะความสำคัญต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้วางแผนในการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า

3.3 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความซื่อสัตย์ 1) มีการจัดกิจกรรมโครงงานคุณธรรม “เงินหายของหายได้คืน” นักเรียนเก็บของเพื่อนหรือของคนอื่นได้นำแจ้งครู และจะมีการประกาศหน้าเสาธง เพื่อแสดงความชื่นชมคนที่เก็บได้เพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำความดีต่อไป 2) อบรมสั่งสอนให้เรียนมีความซื่อสัตย์ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์และโทษของคนที่ไม่ซื่อสัตย์ ผ่านกิจกรรมต่างๆ หรือสอดแทรกไปกับรายวิชาที่สอน 3) ยกตัวอย่างบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ในสังคมและชื่นชมกับรางวัลแห่งความดีที่ได้

3.4 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความมีวินัย 1) โรงเรียนมีแนวทางในการส่งเสริมวินัยนักเรียนโดยการจัดอบรมระเบียบวินัยจากค่ายทหาร โครงการค่ายพุทธบุตร เป็นต้น 2) ปลุกฝังในและส่งเสริมความมีวินัยให้กับนักเรียนไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ตลอดทั้งมีวินัยต่อตนเองและผู้อื่น 3) กำหนดกฎระเบียบและตั้งกติกาต่างๆ ในโรงเรียนให้ชัดเจน ปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน

3.5 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความสุภาพ 1) จัดกิจกรรมหรือโครงงานคุณธรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมความมีมารยาท อ่อนน้อม ยิ้มไหว้ ทักทาย พุดจาไพเราะ 2) แจ้งระเบียบเกี่ยวกับการพุดจาและการแต่งกายที่ถูกต้องให้นักเรียนทราบ รวมถึงบทลงโทษหากนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ให้ความชื่นชมนักเรียนที่พุดจาสุภาพ แต่งกายเรียบร้อย

และให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน 3) เมื่อพบเห็นนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จะต้องว่ากล่าวตักเตือนด้วยความหวังดีและจริงใจโดยไม่ปล่อยผ่าน โดยใช้เหตุผลประกอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในทางที่ดี

3.6 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความสะอาด 1) โรงเรียนควรมีนโยบายที่ส่งเสริมความสะอาด จัดทำโครงการโรงเรียนปลอดขยะ จัดกิจกรรมคัดแยกขยะ ก่อนทิ้ง และจัดกิจกรรมประกวดความสะอาดในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการยกย่องเชิดชูคนที่รักษาความสะอาด เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น 2) ทางด้านจิตใจด้านสมาธิ ก่อนเรียนในแต่ละวัน ร่วมกันสวดมนต์นั่งสมาธิ และเมื่อถึงวันสุดท้ายจะมีพระอาจารย์มาช่วยอบรมในโครงการคุณธรรม 3) ก่อนเข้าแถวหน้าเสาธง จะมีการตรวจความสะอาดร่างกายของนักเรียนเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขและรักษาความสะอาดให้เป็น เช่น วันจันทร์ตรวจเล็บ วันอังคารตรวจผม วันพุธตรวจฟัน เป็นต้น

3.7 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความสามัคคี 1) สร้างสถานการณ์หรือจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความสามัคคี ได้ทำงานร่วมกัน ฝึกการแก้ปัญหา เป็นทีม และมีรางวัลแห่งความสำเร็จนั้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดพลังใจด้วยการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) ปลุกฝั่งนักเรียนในเรื่องความสามัคคีเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นทีม และให้โอกาสนักเรียนในการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน แสวงจุดร่วมสมานจุดต่าง เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีพลัง 3) ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นระบบหมู่หรือระบบกลุ่ม ให้ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน และต้องรับผิดชอบร่วมกันทุกเรื่อง เช่น การมาเรียน ขาดเรียน การส่งงาน การนัดหมาย หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน

3.8 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาด้านความมีน้ำใจ 1) จัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนและที่สาธารณะ เช่น การทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน เก็บขยะ ล้างห้องน้ำที่วัด การเก็บขยะริมถนนหรือที่สาธารณะต่างๆ 2) แนะนำอบรมให้นักเรียน รู้จักแบ่งปันความรู้ และการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อให้ติดเป็นนิสัยของความเป็นคนมีน้ำใจ จะทำให้มีเสน่ห์และเป็นที่รักของบุคคลอื่น 3) ชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของการขาดน้ำใจต่อกัน ซึ่งผลสุดท้ายผลก็จะย้อนกลับมาเกิดกับตนเองและส่วนรวม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลดังนี้

สภาพทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนนาแห้ววิทยา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความสุภาพ ความสะอาด ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความขยัน และความประหยัด จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระสุนทรณ์ ญาณส่วโณ (โสดามุข) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพยุหะวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ) โดยภาพรวมและรายข้อทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความประหยัด ความมีวินัย ความสุภาพ สะอาด สอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระครูประโชติจันทร์วิมล (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ

มากทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความมีน้ำใจ ความประหยัด ความขยัน ความมีวินัย และความซื่อสัตย์ และสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระมหาอร่าม คุณชื่น และคณะ (2549) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชรเขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย สรุปลงในภาพที่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 โรงเรียนควรสนับสนุนในเรื่องการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาจเป็นการสอดแทรกไปกับเนื้อหาวิชาที่เรียนในห้องเรียน หรือร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก
  - 1.2 จัดโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาสติปัญญาเพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะในการใช้ชีวิตและเป็นการเรียนรู้ตลอดชีพ เช่น การจำลองสถานการณ์จริงในเงื่อนไขและรูปแบบที่แตกต่างกันเพื่อฝึกให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในหลายๆ ด้านที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของนักเรียนในยุคใหม่ให้รู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญาและเหตุผล
  - 1.3 ชี้นำอบรมให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขามีความสำคัญอย่างไรและสามารถส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนหรือการดำเนินชีวิตในปัจจุบันให้มีความสุขสงบและบังเกิดความสำเร็จ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรมีการศึกษาหลักธรรมอื่นทางพระพุทธศาสนาว่าสามารถนำมาบูรณาการกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างไร
  - 2.2 ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาเพิ่มเติม หรือมีการนำตัวแปรอื่นมาพิจารณามากขึ้น
  - 2.2 ควรมีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากครู หรือพระธรรมวิทยากรสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ได้ซึมซับทางด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องให้กับนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ปฏิรูปการศึกษา 8 คุณธรรมพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2550). **หลักเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- พระครูประโชติจันทร์วิมล. (2556). **การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอร่าม คุณชื่น และคณะ. (2549). **แนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชรเขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พระสุนทรธรรมาธิบดี (โสดามุข). (2558). **สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพุทธวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 (ศรีสะเกษ)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิระพงษ์ สายเชื้อ. (2559). **โครงการโรงเรียนคุณธรรม มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กพร้อมสร้างสังคม น่ายุ่**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564**. แหล่งที่มา https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 สืบค้นเมื่อ 30 พ.ค. 2564.
- สำนักพิมพ์หกเหลี่ยม. (2562). **ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ฟรอยด์ บิดาแห่งจิตวิเคราะห์**. แหล่งที่มา <https://www.sixfacetspress.net/content/4849/ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์-ฟรอยด์-บิดาแห่งจิตวิเคราะห์> สืบค้นเมื่อ 30 พ.ค. 2564.
- Cronbach, Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harepr & Row.